

Årets Arkitekturkommun

Bakgrund

Arkitektur är en ständig aktuell samhällsfråga, men just nu kanske mer aktuell och angelägen än på länge. Våra samhällen förändras, inte minst på grund av en snabb urbanisering och ett rekordhøgt bostadsbyggande. Varje dag påverkas vi allihop av arkitekturen - vår livsmiljö.

Det är i kommunerna det händer. De har en nyckelroll för att möjliggöra bostadsbyggandet men även att se till att det vi bygger blir så bra som möjligt. Utmaningen är inte att endast bygga många bostäder - med bostadsbyggandet bygger vi våra framtida städer och livsmiljöer och i dem ska vi inte bara bo utan även leva, trivas och må bra.

För att uppmärksamma betydelsen av att kunna arbeta både med ett høgt bostadsbyggande och att samtidigt bygga en så attraktiv stad eller livsmiljö som möjligt så har HSB Riksförbund och Sveriges Arkitekter tagit fram ett nytt index som mäter vilken kommun som arbetar bäst med dessa frågor.

Kort beskrivning

Utmärkelsen Årets Arkitekturkommun bygger på två olika komponenter. Ett index som är skapat utifrån en enkätundersökning riktad till Sveriges arkitektkår. I enkätundersökningen har arkitekterna ombetts bedöma dialogklimatet mellan kommunen och arkitekterna men också arkitekturkompetensen i kommunen, hur kommunen arbetar för att utveckla arkitektoniska värde mm. Den andra komponenten i utmärkelsen bygger på offentlig statistik. Här värderas landets kommuner utifrån förmågan att planera byggande ställt i relation till bostadsbehovet, hur väl planerna realiserar men också hur väl kommunerna lever upp till lagkrav vad gäller riktlinjer för markanvisningar, översiktsplanering mm. Den offentliga statistiken är hämtad från SCBs register rörande befolkning, boende och byggande. Vidare har vi använt uppgifter från Boverkets Bostadsmarknadsenkät för att studera hur kommunernas administrativa rutiner fungerar och hur de lever upp till olika lagkrav rörande planering, boende och byggande.

Genom att använda en kombination av både professionens syn på hur samarbetet och dialogen fungerar och olika mått på kommunernas faktiska arbete utifrån offentlig statistik får vi ett flerdimensionellt perspektiv på kommunernas arbete med bostadsplanering, byggande och arkitektur. Detta flerdimensionella perspektiv ger utmärkelsen Årets Arkitekturkommun.

Arkitekternas bedömning

Under försommaren har en enkätundersökning skickats ut till yrkesverksamma medlemmar i Sveriges Arkitekter. Sysselsatta i privat sektor har – om de i sin yrkesutövning har kontakt med kommuner – fått bedöma fem olika kvaliteter vad gäller de kommuner de har kontakt med. Sysselsatta i kommuner har fått bedöma den egna kommunen utifrån fyra olika aspekter.

Totalt har 965 arkitekter besvarat undersökningen. I genomsnitt har varje respondent givit omdöme om drygt 2 kommuner, vilket gör att vi har drygt 2 100 omdömen om landets kommuner. Totalt finns omdömen om 233 av landets 290 kommuner. Det skall dock framhållas att många – främst små kommuner – endast fått enstaka omdömen och dessa redovisas inte.

Syftet med undersökningen är att fånga arkitekternas bedömning av arkitekturkompetensen i kommunerna, dialogklimatet och kommunernas strategiska arbete med arkitektoniska värden.

Följande frågeställningar har arkitekter i privat sektor ombetts bedöma:

- Arkitektturkompetensen i kommunen
- Bemötandet från kommunens personal
- Kommunens engagemang för att utveckla de arkitektoniska värdena
- Kommunens nytänkande och vilja att pröva nya lösningar
- Dialogklimatet mellan er och kommunen

De kommunanställda arkitekterna har bedömt följande kvaliteter:

- Kommunen har ett stort engagemang för att utveckla de arkitektoniska värdena
- Kommunen ser plan- och bygglovsfrågor som en strategisk fråga för kommunens utveckling
- Kommunen anser att arkitektoniska värden är väsentliga i plan- bygglovsarbetet
- Kommunen är nytänkande och har en vilja att pröva nya lösningar

Bedömningen har gjorts på en 9-gradig svarsskala och resultatet har därefter räknats om till ett indexvärde på skala 0-100. Där svaret 1 är 0 och svaret 9 motsvarar 100.

Indexvärdena totalt ser ut som nedan:

	Omdöme	
	2018	2017
Arkitektturkompetensen i kommunen	61	56
Bemötandet från kommunens personal	68	67
Kommunens engagemang för att utveckla de arkitektoniska värdena	64	61
Kommunens nytänkande och vilja att pröva nya lösningar	61	58
Dialogklimatet mellan er och kommunen	69	66
Privat sektors omdöme Index	65	62

	Omdöme	
	2018	2017
Kommunen har ett stort engagemang för att utveckla de arkitektoniska värdena	67	68
Kommunen ser plan- och bygglovsfrågor som en strategisk fråga för kommunens utveckling	74	76
Kommunen anser att arkitektoniska värden är väsentliga i plan- bygglovsarbetet	68	67
Kommunen är nytänkande och har en vilja att pröva nya lösningar	67	69
Kommunanställdas omdöme Index	69	70

De två delarna har vägts ihop till det sammanslagna totalmåttet "Arkitekternas bedömning Index" som i årets undersökning får värdet 64.

Värt att notera är att sysselsatta i privat sektor värderar undersökta kvaliteter på en i huvudsak lägre nivå än de kommunanställda men skillnaderna har minskat. De privatanställda arkitekterna är i år mer nöjda med de kommuner de har dialog och samarbete med, samtidigt så ger de kommunanställda arkitekterna något lägre betyg på de kommuner de arbetar i.

Byggande, administrativa rutiner och lagefterlevnad

Det andra indexet som används syftar till att belysa hur kommunerna skapar förutsättningar för byggande, hur väl detta motsvarar behoven men också i vilken utsträckning kommunen antagit riktlinjer för byggandet, har väl fungerande rutiner och följer lagar och förordningar.

Indexet rörande byggande, administrativa rutiner och lagefterlevnad omfattar sju olika parametrar som poängsatts. Den maximala poängen som en kommun teoretiskt kunnat uppnå är 24 poäng, vilket skulle ha givit Index 100. Den högsta totalpoängen som uppnåtts är emellertid 17,6 poäng (Piteå kommun).

Följande sju parametrar ingår i indexet:

- Genomsnittligt planerat bostadsbyggande i relation till genomsnittligt flyttnetto 2013-2017
- Andel påbörjat byggande i relation till planerat bostadsbyggande 2013-2017
- Balans eller obalans vad gäller boende för unga under den senaste 5-års perioden
- Om kommunen antagit riktlinjer för bostadsbyggande och i så fall vilket år
- Kommunens användning av markanvisningar och uppgift kommunen antagit riktlinjer för markanvisningar (enligt lag 2014:899)
- Senaste antagande år för översiktsplan (ÖP)
- Om kommunen har en uttalad arkitekturpolicy och en samlad strategi för arkitektur i kommunen

Uppgifterna som använts som grund för ovanstående parametrar är hämtade från SCBs officiella statistik vad avser folkmängd, flyttnetto och påbörjat byggande. Övriga uppgifter är hämtade från Boverkets Bostadsmarknadsenkäter 2012-2018 och den undersökning som gjorts bland arkitekter.

Poängsättningen för respektive kommun har omräknats till ett indexvärde på skala 0-100.

Årets Arkitekturkommun

Måttet Årets Arkitekturkommun består av de två ovan beskrivna delindexen. Vi har valt att ta fram ett medelvärde för respektive kommun dvs.

$(\text{Arkitekternas bedömning} + \text{Byggande, rutiner och lagar})/2$

Eftersom vissa kommuner har få svar vad avser bedömningar från arkitektkåren har vi valt att begränsa listan. Detta gör att vi har 91 kommuner som fått tillräckligt (minst 6) omdömen från arkitektkåren. Vi har emellertid lyft bort 11 kommuner från listan då några omdömen varit ofullständiga.

Årets Arkitekturkommun 2018 omfattar därmed 80 kommuner. Dessa 80 kommuner har under den senaste femårsperioden svarat för drygt 86 procent av landets bostadsbyggande.

VINNARE AV ÅRETS ARKITEKTURKOMMUN

ÅRETS ARKITEKTURKOMMUN 2017

Datainsamling och analys: Evimetrix AB

Källor: SCB och Boverket

Kommentar

Det är mycket jämnt mellan Växjö och Landskrona. Landets arkitektkår ger Landskrona högst betyg av samtliga undersökta kommun men Växjö får också ett starkt betyg och hamnar i denna jämförelse på fjärdeplats efter Landskrona, Knivsta och Örebro. När det gäller delindexet Byggande, rutiner och lagefterlevnad så placerar sig Växjö på sjätte plats men här placerar sig Landskrona först på tionde plats. Förra årets vinnare – Örebro – hamnar också något efter Växjö, vilket även gäller Knivsta. Växjö är således inte bäst inom någon av delindexen men placerar sig högt i båda delindexen, vilket gör att det sammanvägda resultatet för Växjö blir bäst.

Växjö erhåller framför allt vad gäller byggande i relation till flyttnetto och vad gäller hur stor del av planerat byggande som faktiskt startas vid en jämförelse med Landskrona. I övrigt så är det små skillnader i hur kommunerna lever upp till rutiner och lagkrav.

Ser man till topp tio så placerar sig åtta av tio även i topp vad gäller byggande, rutiner och lagefterlevnad. Medan bara fem av de tio första återfinns i bedömningen från arkitektkåren. Växjö, Landskrona och Örebro är de enda kommuner som finns på topp tio i båda indexen och på topptio totalt.